

Aktiverande styrdokumentDatum:
2022-05-17Diarienummer:
KSN-2021-00834Beslutsfattare:
KommunstyrelsenDokumentansvarig:
Lovisa Neikter, Cecilia Carlqvist

Handlingsplan för Uppsala kommuns landsbygdsprogram 2022–2023

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Uppsala ska bli en av Sveriges bästa landsbygdskommuner. Kommunfullmäktige antog ett landsbygdsprogram¹ den 30 januari 2017 för att sätta ramarna för och prioritera inom kommunens landsbygdsarbete. Till programmet antogs också en handlingsplan som ett verktyg för att tydliggöra, följa upp och samlat planera för de insatser som ska ske på landsbygderna. Handlingsplanen är också ett verktyg i mål- och budgetprocessen.

Fyra områden är utpekade i kommunens landsbygdsprogram. Inom dessa finns särskilda mål och strategier:

- Bostadsbyggande
- Näringslivsutveckling i ett land/stad-perspektiv
- Service och infrastruktur
- Lokalt engagemang.

Syfte

Syftet med handlingsplanen är att säkra genomförandet av landsbygdsprogrammet och ge en samlad bild av åtgärder som ska genomföras för att Uppsala kommun ska vara en av Sveriges bästa landsbygdskommuner. Handlingsplanen förtydligar nämnders och bolagsstyrelserns ansvar och roller för genomförande av landsbygdsprogrammets måluppfyllelse i relation till reglemente och ägardirektiv. Åtgärderna i handlingsplanen underlättar för nämnder och bolagsstyrelser att identifiera sina delar av ett programområde och integrera det i sin verksamhets- och affärsplanering. På så sätt har handlingsplanen en tydligt styrande effekt och kan påskynda måluppfyllelsen.

Omfattning

Handlingsplanen ersätter tidigare handlingsplan 2019–2020. Den beskriver de åtgärder Uppsala kommunkoncern ska prioritera inom landsbygdsutveckling under 2022–2023 för att nå landsbygdsprogrammets mål, med goda förutsättningar att bli en av Sveriges bästa landsbygdskommuner. Uppsala kommun är tillsammans med andra aktörer ansvariga för att genom samverkan och samarbete uppfylla målen i landsbygdsprogrammet. Handlingsplanen kompletterar övriga styrdokument inom kommunen exempelvis för barn-, unga och näringsliv då landsbygderna är en geografiskt angiven plats men berörs av samtliga perspektiv.

Ansvar, genomförande och spridning

Kommunen behöver årligen ta ett helhetsgrepp över pågående utvecklingsprojekt i de prioriterade tätorterna, servicenoderna och på landsbygderna. Det möjliggör för synergier inom och mellan projekten. Ett sammanhållet landsbygdsarbete ger också kommunen underlag för att kunna skapa en kommunikationsplan kopplad till handlingsplanen.

¹ [landsbygdsprogram_webb.pdf \(uppsala.se\)](#) – 2022-04-05

För att lyckas med satsningarna i landsbygdsprogrammet är ett delgeografiskt perspektiv nödvändigt. Det bidrar till att synergieffekter mellan nämnderna, företagare och föreningsliv skapas. Samverkan mellan kommunen, Region Uppsala, statliga myndigheter, civilsamhället och marknadsaktörer är fortsatt viktig för att främja utvecklingen.

Kommunstyrelsen fattar beslut om handlingsplanen och ansvarar både för den interna, och den övergripande samordningen med externa parter.

Ekonomiska förutsättningar

Insatser kopplade till handlingsplanen prövas i den långsiktiga investeringsplanen och avgörs årligen i mål- och budgetprocessen. Inom vissa satsningar finns extern medfinansiering. Landsbygdsutvecklingsarbetet har en egen budget på avdelningen för strategisk planering. Insatserna ska prioriteras inom befintlig budgetram. Positiva effekter förväntas i form av samarbete mellan nämnder och genom ett ökat antal arbetstillfällen i kommunen.

Måls åtgärder, indikatorer samt ansvariga

Förklaring till förkortningar i tabellerna.

Kommunstyrelsen (KS)
 Kommunstyrelsens mark- och exploateringsutskott (MEX)
 Plan- och byggnadsnämnden (PBN)
 Gatu- och samhällsmiljönämnden (GSN)
 Idrotts- och fritidsnämnden (IFN)
 Kulturnämnden (KTN)
 Destination Uppsala AB (DUAB)
 Uppsala Vatten och Avfall AB (UVAB)
 Äldrenämnden (ÄLN)
 Utbildningsnämnden (UTB)
 Nöjd-Kund-Index (NKI)
 Statistikmyndigheten (SCB)

Mål/utvecklingsområde 1

Bostadsbyggande

Att vara en av Sveriges bästa landsbygdskommuner innebär att skapa goda förutsättningar för att bo och leva på kommunens landsbygder. Plats för de goda livet ska finnas i såväl Uppsala stad som på landsbygderna och i tätorterna. För att hushåll ska kunna bo kvar inom sin tätort när livssituationen ändras eller kunna flytta till landsbygderna behöver det finnas en blandning av olika bostadstyper, upplåtelseformer, boendeformer och lägenhetsstorlekar. En ökad blandning av hushåll stärker också barns livschanser och bidrar till ökad sammanhållning inom kommunen.

Mål i landsbygdsprogrammet:

- Ständig planberedskap ska finnas som motsvarar en produktion om minst 400 bostäder i de prioriterade tätorterna. Det innebär att kommunen i sin prioritering och tidsplanering av detaljplanarbeten understödjer att planer

tas fram i en omfattning som bäddar för nämnda produktionsvolym.

- Tomtberedskap ska kontinuerligt finnas i samtliga av de prioriterade tätorterna där så är möjligt givet teknisk och social infrastruktur. Det innebär att det i merparten av de prioriterade tätorterna alltid ska finnas möjlighet att köpa en tomt för småhusbyggande, av kommunen eller annan aktör.
- Kommunal markberedskap som understödjer de två ovanstående målen. Det innebär att kommunen bör ha egen mark för planläggning och bostadsbyggande när situationen så kräver.
- Kommunen ska ha beredskap för att åstadkomma bostadsbyggande utöver småhus i prioriterade tätorter. Det innebär att kommunförvaltning och kommunala bolag aktivt understödjer tillkomsten av till exempel flerbostadshusprojekt eller förverkligar sådana i egen regi, där så är rimligt med hänsyn till ekonomi och behov.

Åtgärder

I kommunens program för bostadsförsörjningen 2021–2024, Bostad för alla, med tillhörande handlingsplan finns mål och åtgärder för bostadsförsörjningen för kommunen på helhet. Bostad för alla utgår från hushållens behov och efterfrågan av bostäder. För tillkommande bostäder i tätorterna innebär det att dagens utbud behöver kompletteras med det som saknas utifrån hushållens behov och efterfrågan.

Målet för bostäder i landsbygdsprogrammet omfattas även av direktivet Bostadssatsning på landsbygden 19 januari 2021 § 4. Indikatorer finns i nämnda program och direktiv samt rutiner för uppföljning.

Nr	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
1	Vid planläggning av bostäder ska de boendeformer, bostadsstorlekar, upplåtelseformer som saknas på en plats tillföras utifrån de lokala förutsättningarna. Platsen kan exempelvis vara tätort och/eller stråk.	KS	MEX, PBN, GSN	2023
Indikatorer				
1	Social blandning på geografisk nivå (blandning av upplåtelseform, hustyp, lägenhetsstorlek, kommunens bostadsresurs och så vidare).			
1	Antal färdigställda bostäder per år, fördelat på hustyp, upplåtelseform, specialbostad och studentbostad. (SCB) (Eventuell möjlighet att följa boendeformer från verksamhetsdata)			

Mål/utvecklingsområde 2

Näringslivsutveckling i ett land/stad-perspektiv

Att vara en av Sveriges bästa landsbygdskommuner innebär att en sammanhållen lands- och stadsutveckling stärks för att ytterligare utveckla de kvaliteter, utbud och upplevelser som landsbygderna kan erbjuda. Det i sin tur kan skapa företagsutveckling

inom framför allt gröna jobb, och även inom andra som sektorer som exempelvis kultur vilket bidrar till en hållbar utveckling.

Näringslivsprogrammets handlingsplan arbetare med landsbygderna genom bland annat företagsbesök.

Mål i landsbygdsprogrammet:

- Främja tekniska och sociala innovationer.
- Skapa förutsättningar för att öka den hållbara närproduktionen av förnybar energi och livsmedel.
- Skapa förutsättningar för ett ökat företagande på landsbygderna.
- Öka nöjdheten med den kommunala servicen för företagare på landsbygden.
- Kommunkoncernen ska ha markberedskap för verksamhetsmiljöer.
- Skapa förutsättningar för ökad besöksnäring kultur-, natur, och ekoturism.

Hela näringslivsprogrammet är relevant för målområdet, emellertid finns ett särskilt behov av att följa och att stödja landsbygdsnäringar. Landsbygdsnäringar är väsentliga för landsbygdens välmående samt för att trygga en lokal livsmedelsförsörjning. Basen för den utvecklingen finns i länets handlingsplan för livsmedel (ÄT Uppsala). Det handlar bland annat om att skapa transparens och tydlighet i kommunala processer för att åstadkomma utveckling och nyetablering inom landsbygdsnäringarna. Besöksnäringen är viktigt för utvecklingen av landsbygderna. Placeringen av regionala idrottsevenemang, såsom Storstvretacupen och O-ringen vara ett sätt att bidra till ökad besöksnäring och efterfrågan på kommersiell service.

Nr	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
1	Kompetenshöjande åtgärder inom livsmedelsförsörjningen	KS	GSN	2023
2	Stärk arbetet med klimatdriven, hållbar, cirkulär och innovativ affärsutveckling inom landsbygdsnäringar. ²	KS	DUAB, UVAB	2023
3	Öka antalet projekt och aktiviteter som syftar till stärkt företagande på landsbygderna	KS	DUAB, PBN, GSN	2023
4	Utveckla lokal service tillsammans med kommunens servicepunkter och andra aktörer	KS	GSN, PBN	2022–2023
5	Stärk besöksnäringen på landsbygderna.	KS	DUAB, KTN, GSN, IFN	2022–2023
Indikatorer				
1	Antal kompetenshöjande åtgärder inom livsmedelsförsörjning.			
2	Antal projekt i kommunkoncernen i samverkan med näringslivet på landsbygderna.			

²Landsbygdsnäringar (areella näringar, som jord- och skogsbruk samt verksamheter, som är ytkrävande och/eller kräver speciella anläggningar/lokaler och/eller innebär brukande av mark/vatten och som svårigen kan lokaliseras i staden, tätorterna eller i särskilda verksamhetsområden.

3	Företagarnas uppfattning av kommunens service (NKI). Totalresultat samt resultat för företag med 0–10 anställda. ³
4	Antal aktiviteter som inkluderar servicepunkterna.
4	Utbudet av ställen att hämta paket på inom rimligt avstånd från din bostad (till exempel varor du beställt på nätet) (SCB:s medborgarundersökning).
5	Antal företag och antal anställda inom turism/besöksnäring på landsbygderna.

³ Jordbruksföretagens uppfattning av kommunens service inom samtliga myndighetsområden (NKI) ingår i denna kategori.

Mål/utvecklingsområde 3

Service och infrastruktur

Att vara en av Sveriges bästa landsbygdskommuner innebär att genom samarbete skapa innovativa, effektiva och smarta sätt att utveckla och behålla servicefunktioner och tillgänglighet på landsbygderna. Det är viktigt att service och infrastruktur kompletteras där behov finns.

Mål i landsbygdsprogrammet:

- Etablera och/eller utveckla nya servicelösningar där det idag är brist. En ny servicelösning kan exempelvis innebära att olika typer av servicefunktioner – privata och offentliga – samverkar för att tillsammans få tillräcklig kvalitet och ekonomi trots ett begränsat befolkningsunderlag.
- Skapa förutsättningar för en högre anslutningsgrad av fiber på landsbygderna.
- Öka möjligheten till ett hållbart och kollektivt resande genom att ha ett dörr-till dörrperspektiv.
- Öka möjligheten att utöva och uppleva kultur på landsbygden.
- Förstärka kommunens roll som rådgivare.

För att nå dessa mål krävs det aktiv och långsiktig samverkan mellan kommunen och andra aktörer kring både stor- och småskaliga frågor som är viktiga för orts- och bygdeutvecklingen. Exempel på frågor är servicelösningar i relation till infrastrukturens satsningar där det finns synergier. Det finns exempelvis ett ökat intresse för obemannade butiker och paketboxar som ökar servicen på landsbygderna. Där arbetar kommunen vidare och utvecklar service tillsammans med servicepunkterna och andra parter i landsbygderna. Exempel på projekt som genomförs i Björklinge under 2022–2024 är Vinnovaprojektet ”Den lokala arbetshubben - samhällsutveckling på distans” med målet att hitta nya affärsmodeller för liknande satsningar i kommunens tätorter.

För levande landsbygder är det ytterst viktigt att den grundläggande infrastrukturen upprätthålls. Ett dörr-till-dörr-perspektiv är viktigt att utgå ifrån i arbetet med resor på landsbygderna. Där ser vi att pendlarparkeringarna är av stor vikt för att få en jämlik omställning. Vad gäller kollektivtrafiken bör den präglas av långsiktighet och förutsägbarhet samt anpassas utefter individens olika behov, till exempel gällande funktionsnedsättning. Idag ansvarar Region Uppsala för all kollektivtrafik i länet, både gällande regional och inom kommunal trafik, även om kommunen fortfarande har kvar visst inflytande.

Vägföreningarna är viktiga aktörer för ett väl fungerande vägnät i kommunen. Kommunen behöver ha en dialog med vägföreningarna, exempelvis genom att utreda möjligheterna med att etablera ett samverkansforum inom vägfrågor.

Bredbandsutbyggnaden är central för att nå kommunens högt uppsatta mål om att bli en av Sveriges bästa landsbygdskommuner och den är även viktigt ur jämlikhets- och näringslivsperspektiv. Genom att kartlägga utmaningar med fiberutbyggnaden synliggörs även möjligheterna för hur full täckning av fiber på landsbygderna kan uppnås. Kommunen behöver även se över vilka åtgärder som behövs för att nå bredbandsmålen. Exempel på åtgärder skulle kunna vara offentlig finansiering, samverkan med marknadsaktörer samt se över synergier i utbyggnad av fiber i stad och land.

Nr	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
1	Verka för samlokalisering av kommersiell och kommunal service vid lämpliga lokaliseringar.	KS	GSN, Uppsala Parkerings AB, UVAB, KTN	2022–2023
2	Verka för ökad uppkoppling av fiber på landsbygderna och ta fram förslag på åtgärder inom kommunens rådighet där behov kvarstår.	KS	GSN	2023
3	Verka för ökad cykelbarheten på landsbygderna.	KS	GSN	2023
4	Verka för mer offentlig konst på landsbygderna.	KTN	GSN	2023
5	Verka för mobila biblioteksverksamheter på landsbygderna.	KTN		2023
6	Förstärkt rådgivning gällande planläggnings- och bygglovsfrågor vid initiativ till byggande i prioriterade tätorter och på landsbygderna i övrigt.	KS	PBN	2023
7	Skapa en delgeografisk grundstruktur för kommunala utvecklingsfrågor.	KS	Samtliga nämnder och bolag	2023
8	Verka för ökat samarbete med vägföreningarna	KS	GSN	2023
9	Verka för ett fungerande dörr-till-dörr-perspektiv inom resande och transporter	KS	GSN	2023
Indikatorer				
1	Utbudet av återvinningscentraler i din kommun, där du kan lämna in farligt avfall, grovsopor och elektronik (SCB:s medborgarundersökning).			
1	Tillgången till kommunal service utanför kommunens centralort, till exempel skola, äldreomsorg, bibliotek (SCB:s medborgarundersökning).			
2	Utredning av tillgång till digital infrastruktur på landsbygderna.			
2	Landsbygdsbornas uppfattning om tillgången till fast eller mobil uppkoppling (SCB:s medborgarundersökning).			
2	Post och telestyrelsens årliga bredbandsstatistik.			
3	Landsbygdsbornas uppfattning om utbudet av gång- och cykelvägar (SCB:s medborgarundersökning).			
3	Antal aktiviteter kopplat till cykelbarhet på landsbygderna.			
3	Landsbygdsbornas uppfattning om skötsel av gång- och cykelvägar (SCB:s medborgarundersökning).			
3	Antal kilometer cykelvänliga stråk på landsbygderna.			
4	Antal konstprojekt på landsbygderna.			

5	Antal aktiva låntagare inom den mobila biblioteksverksamheten på landsbygderna.
6	Begäran om rådgivning kring bygglov utanför detaljplaner.
6	Antal besökare till "bygglov på väg".
8	Antal aktiviteter kopplat till vägfrågor i kommunens landsbygder.
9	Antal aktiviteter för att möjliggöra dörr-till-dörr-perspektiv inom resande och transporter.

Mål/utvecklingsområde 4

Lokalt engagemang

Arbetet med att nå målet om att bli en av Sveriges bästa landsbygdskommuner är beroende av lokalt engagemang. Därför ska kommunen vara en möjliggörare som stimulerar och uppmuntrar insatser från lokalsamhället. Genom samverkan med föreningslivet kan kommunen möjliggöra för föreningsråd, byalag och samverkansföreningar i alla landsbygder att skapa en lokal plattform för demokrati och landsbygdsutveckling i sin bygd. Samverkan ska ske inom ramen för den lokala överenskommelsen för att undvika parallella processer.

Mål i landsbygdsprogrammet:

- Skapa förutsättningar för ett hållbart, inkluderande och jämställt engagemang.
- Skapa förutsättningar för en kontinuerlig dialog.
- Öka andelen unga som är engagerade inom landsbygdsutvecklingen.

För att främja det lokala engagemanget på landsbygderna fortsätter arbetet med medborgarbudgeten. Medborgarbudgeten kommer under perioden 2022/2023 att permanentas. Ett ökat trepartnerskap⁴, där den ideella, privata och offentliga sektorn samarbetar för att skapa utveckling, har visat sig vara en framgångsfaktor. Att ge unga och äldre möjligheter till ett aktivt liv på landsbygderna är centralt för att uppnå en kommun för alla.

	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
1	Utveckla arbetet för lokalt engagemang i kommunens landsbygder.	KS	IFN, KTN, PBN, ÄLN, UTB	2022–2023
2	Understöd projekt och aktiviteter som främjar lokalt jämställt engagemang med fokus på barn och unga.	KS	IFN, KTN, UTB	2022–2023
3	Verka för en utökad kultur- och fritidsverksamhet på landsbygderna.	KS, KTN	IFN, UTB	2022–2023
Indikatorer				
1	Andelen bokade idrottsytor på landsbygderna.			
2	Antal projekt och aktiviteter som främjar lokalt jämställt engagemang med fokus på barn och unga på landsbygderna.			
3	Aktivitetsindex för träffpunkterna 65+ på landsbygderna.			
3	Upplevelsen av utbudet av ställen för unga att träffas på i Kommunen, till exempel fritidsgårdar, ungdomsklubbar (SCB:s medborgarundersökning).			
3	Upplevelsen av utbudet av ställen för äldre att träffas på i Kommunen, till exempel träffpunkter (SCB:s medborgarundersökning).			

⁴ Trepartnerskap enligt Ledermetoden betyder att den ideella, den privata och den offentliga sektorn samarbetar för att skapa utveckling.

Uppföljning

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av handlingsplanen. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen följer årligen upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. I samband med uppföljningen ska även åtgärder, indikatorer och mål följas upp och jämföras med relevanta kommuner där så är möjligt med syftet att följa upp målet om att bli Sveriges bästa landsbygdskommun.

Stöd för landsbygdsutveckling

Det finns möjligheter för företagare och föreningar att söka finansiellt stöd för landsbygdsutveckling, exempelvis i det svenska landsbygdsprogrammet samt hos föreningen Upplandsbygd - lokalt ledd utveckling. Dessutom finns även möjlighet att söka pengar hos exempelvis Tillväxtverket, Energimyndigheten, Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Boverket, kommunen samt andra stiftelser, EU-fonder och organisationer för landsbygdsutveckling.

Det svenska landsbygdsprogrammet

Det svenska landsbygdsprogrammet ger möjlighet till olika ersättningar och stöd för att utveckla landsbygderna. De prioriterade områdena är miljö, hållbar utveckling och innovation. Det övergripande målet är smart och hållbar tillväxt för alla. Det finns olika former av företags- och projektstöd, varav många är kopplade till jord- och skogsbruk. Projektstöden är framför allt stöd till investeringar, såsom till småskalig infrastruktur, investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar, lokala servicelösningar samt samlingslokaler. Det kan också vara investeringar inom rekreation och som förbättrar möjligheten till turism samt vård av natur och kulturhistoriska byggnader. Det är viktigt att nyttan av stödet når fler än den som söker. Mer information finns på www.jordbruksverket.se

Upplandsbygd Lokalt Ledd Utveckling

Kommunen medfinansierar årligen föreningen Upplandsbygd tillsammans med Sigtuna, Knivsta, Vallentuna och Östhammars kommuner. De övergripande målen i Upplandsbygds utvecklingsstrategi är levande och inkluderande bygder samt nya och hållbara lösningar för lokal utveckling. För att uppnå målen identifieras tre insatsområden. Lokal ekonomi och hållbart entreprenörskap, bygdefrämjande utveckling och stärkt gemenskap samt rikare vatten och landskap. Samarbetet med Upplandsbygd är en viktig del för att nå målen i landsbygdsprogrammet och för att bli en av Sveriges bästa landsbygdskommuner.

Upplandsbygds funktion är att göra det möjligt för näringslivet, det civila samhället och den offentliga sektorn att tillsammans hitta samarbeten som utvecklar landsbygden, framför allt inom de insatsområden som är framtagna i strategin. Mer information om Upplandsbygd lokalt ledd utveckling finns på www.upplandsbygd.se

Bidrag till föreningar som tar ett övergripande ansvar för sin bygds utveckling

Alla lokala samverkansaktörer som driver demokrati- och utvecklingsfrågor i sin bygd kan från och med 2017 söka ekonomiskt stöd från kommunstyrelsen. Det kan sökas

innan sista mars varje år. Summan för stödet är 300 000 kr årligen. Se samtliga stöd som går att söka vid Uppsala kommun här [bidrag att söka - Uppsala kommun](#).

Mikrofonden i Uppsala län (MFU)

MFU är från kommunen fristående förening som arbetar för att främja tillväxt och utveckling av verksamheter inom sektorn social ekonomi i Uppsala län. Den huvudsakliga verksamheten består i att erbjuda finansiella lösningar för utveckling av verksamheter. MFU och Uppsala kommun har ett samarbetsavtal där kommunen går in med driftstöd.

Relaterade dokument

- Bostad för alla
- Direktiv för bostadssatsning på landsbygden
- Handlingsplan för arbetet med cykeltrafik (en förlängning av cykelrevisionen, cykelpolicy och riktlinjer för cykeltrafik i Uppsala kommun)
- Idrott och fritidspolitiska programmet
- Kulturpolitiska programmet
- Lokal överenskommelse mellan Uppsalas föreningsliv och Uppsala kommun
- Näringslivsprogrammet
- Program för äldrevänlig kommun
- Program för Uppsala kommuns barn- och ungdomspolitik
- Riktlinjer för arbetet med Uppsala kommuns offentliga konst
- Avfallsplan för Uppsala kommun 2014–2022
- Åtgärdsplan för pendlarparkering
- Översiktsplanen